

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ Загальна характеристика спеціальності 7.040301 – “Політологія”

Кафедра політології Ужгородського національного університету, як і в Україні загалом, була утворена в 1991 році. До цього часу вона неодноразово змінювала назви: кафедра наукового комунізму, марксизму-ленінізму тощо. До 1994 року вона мала статус загальноуніверситетської, після чого була переведена на історичний факультет. Там виконувала дві функції: читання курсів політології і соціології для студентів усіх факультетів та спецкурсів з політичної науки для студентів історичного факультету.

Важливою віхою в історії кафедри було рішення Державної акредитаційної комісії Міністерства освіти України від 9 червня 1998 року про видання ліцензії на право підготовки спеціалістів-політологів. Отже, кафедра стала випускаючою зі спеціальності “Політологія”. В червні 2002 року 18 студентів-політологів успішно захистили наукові роботи і здобули вперше в історії Закарпаття дипломи бакалаврів. Доказом сумлінного ставлення професорсько-викладацького складу кафедри до наукової та навчально-виховної діяльності є той факт, що одинадцять студентів захистили бакалаврські роботи на “відмінно”. У 2002/2003 навчальному році на стаціонарному відділенні спеціальності “Політологія” навчається 93 студенти (перший курс – 27 студентів, другий – 12, третій – 20, четвертий – 16, п'ятий – 18). Цього року відбудеться перший випуск студентів спеціальності “Політологія” освітньо-кваліфікаційного рівня “Спеціаліст”.

Крім навчального процесу на спеціальності “Політологія”, кафедра політології забезпечує читання нормативних курсів “Політологія” та “Соціологія” для всіх факультетів

Ужгородського національного університету. Професорсько-викладацький склад кафедри також читає нормативні курси “Теорія міжнародних відносин”, “Світова політика і міжнародні відносини”, “Основи конфліктології” для студентів факультету “Міжнародні економічні відносини” філії Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім.Т.Г.Шевченка, “Історія політичних вчень” та “Теорія політичного конфлікту” для студентів історичного і юридичного факультетів Ужгородського національного університету, “Етносоціологія” для студентів-біологів.

На кафедрі політології також проходять підготовку студенти та аспіранти з інших вузів (Ужгородський державний інститут інформатики, економіки і права) та країн (Угорщина, Румунія). Для написання кандидатської дисертації до кафедри політології прикріплені випускники юридичного факультету Пазманського університету (Угорщина) Берені Андрощ. Відбувається обмін студентами-політологами Ужгородського національного університету та вищих навчальних закладів Угорщини. В 2003 р. стажування в Угорщині пройшли студенти 5-го курсу спеціальності “Політологія” М.Рояк та Б.Пап.

Кафедра політології Ужгородського національного університету забезпечує підготовку фахівців за двома освітньо-кваліфікаційними рівнями (напрямок 0403 – “Політологія”): “Бакалавр” – з нормативним терміном навчання 4 роки (8 семестрів), кваліфікація “Бакалавр політології” (6.040300); “Спеціаліст” – з нормативним терміном навчання 1 рік (2 семестри), кваліфікація “Політолог, викладач”(7.040301).

Експертна комісія встановила, що оригінали основних засновницьких документів Ужгородського національного університету (Статут УжНУ, довідка з єдиного державного реєстру підприємств і організацій України, свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності та дозволу компетентних державних органів, ліцензії, сертифікати) наявні.

Формування контингенту студентів

Контингент студентів зі спеціальності "Політологія" формується в основному з випускників середніх загальноосвітніх шкіл, ліцеїв, гімназій, вищих навчальних закладів I – II рівнів акредитації.

Кафедра політології вивчає потреби регіону у фахівцях-політологах, підтримуючи постійні зв'язки з обласним, міськими та районними відділами освіти і науки, Закарпатським інститутом методики навчання і виховання, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Між УжНУ та Закарпатською обласною державною адміністрацією (управління з питань внутрішньої політики та управління освіти і науки) укладено угоди про підготовку фахівців – політологів, є замовлення на підготовку бакалаврів, спеціалістів і магістрів із спеціальності "Політологія", у тому числі й на наступні 5 років.

Професорсько-викладацький склад кафедри співпрацює з колективами шкіл та тими навчальними закладами міста й області, де вивчаються "Історія", "Людина і світ", "Політологія", веде активну роботу по залученню здібної молоді до вступу на спеціальність "Політологія" історичного факультету Ужгородського національного університету. Кращі учні, переможці обласних олімпіад, зараховуються на навчання у вузі за результатами співбесіди, зокрема, 2002 року на спеціальність "Політологія" таким чином були зараховані 2 абітурієнти.

Прийом за держзамовленням на денну форму навчання спеціальності "Політологія" збільшився з 10 осіб у попередні роки до 15 (з 1999 року). Той факт, що в 2002 р. на першій курс спеціальності "Політологія" зараховано 27 студентів, що майже вдвічі більше ніж у 2001 р., свідчить про зростання іміджу порівняно молоді спеціальності, фахівців якої потребує на сьогоднішній день Закарпатська область. Однак, практика показує, що значна частина абітурієнтів УжНУ, особливо ті, які вже мають одну вищу освіту, мають бажання навчатися на заочному відділенні спеціальності "Політологія". Це питання неодноразово піднімалося на зустрічах провідних вчених Ужгородського національного університету з представниками

керівництва області та міста, керівниками обласних осередків політичних партій і громадських організацій.

Аналіз формування контингенту студентів показує, що якісний склад абітурієнтів за останні три роки покращився: практично щороку на спеціальність вступають випускники середніх шкіл, нагороджені медалями (і переможці обласних та призери всеукраїнських олімпіад), або вищих навчальних закладів I – II рівнів акредитації, що отримали дипломи з відзнакою. Таких у 2002 р. були 5 осіб. В останні роки – за спеціальною угодою між навчальними закладами – кращі випускники гімназії та ліцею міста Ужгород, а також призери творчих конкурсів Малої академії наук мають право вступати на спеціальність "Політологія" за результатами співбесіди. Кожного року є студенти, що навчаються на контрактній основі (у 2002 р. таких було 12 студентів).

Географія абітурієнтів засвідчує, що в основному на спеціальність "Політологія" Ужгородського національного університету вступають випускники шкіл, гімназій та ліцеїв навчальних закладів Закарпатської області. Серед них є й жителі гірських районів Закарпаття – Міжгірського, Воловецького, Рахівського. На спеціальності навчаються також уродженці Львівської, Херсонської та інших областей України.

Тенденція відрахувань з першого курсу іде до зменшення: з 2001 р. з першого курсу спеціальності "Політологія" студенти не відраховувалися.

З метою запобігання негативних тенденцій у формуванні контингенту студентів кафедрою політології здійснюється ряд заходів: викладачі беруть участь в організації та проведенні як міських, так і обласних олімпіад (завдувач кафедри політології, професор М.М.Вереш з 1998 р. є заступником голови журі обласних олімпіад з історії), виступають перед учнями шкіл, ведуть роботу в Малій академії наук, разом з міськвно та Товариством української мови ім.Т.Г.Шевченка "Просвітою", керівниками ряду осередків політичних партій беруть участь в організації та проведенні масових тематичних заходів (святкування ювілеїв злуки Західно-Української Народної Республіки з УНР, Карпатської України – незалежної держави в 1939 році, возз'єднання Закарпаття з Україною в 1945 році

тощо). Професори В.І.Худанич, М.М.Вегеш є постійними учасниками "круглих столів" та зустрічей на обласному радіо та телебаченні. Вже протягом багатьох років доценти В.Л.Боднар та В.В.Марина читають лекції вчителям-історикам в Закарпатському інституті методики навчання і виховання, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. В.В. Марина, румун за національністю, активно співпрацює з "Товариством румунської культури ім.Дж.Кожбука".

Зміст підготовки фахівців, організація навчально-виховного процесу та його програмно-методичне забезпечення

На історичному факультеті Ужгородського національного університету підготовка фахівців за спеціальністю 7.040301 – "Політологія" ведеться з урахуванням інструкцій і вказівок Міністерства освіти і науки України, у відповідності до освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) та на основі освітньо-професійної програми (ОПП) вищої освіти за професійним спрямуванням "Політологія" освітньо-кваліфікаційних рівнів "Бакалавр" і "Спеціаліст", розроблених в Ужгородському національному університеті і погоджених з Науково-методичною комісією за напрямом "Політологія", з Інститутом системних досліджень Департаменту вищої освіти та з Науково-методичним центром вищої освіти Міністерства освіти і науки України. У 2003 р. кафедрою політології Ужгородського національного університету розроблені та погоджені з вищеназваними інстанціями ОКХ і ОПП освітньо-кваліфікаційного рівня "Магістр".

Навчально-виховний процес на спеціальності "Політологія" історичного факультету здійснюється згідно з основним документом – навчальним планом, складеним за типовою формою і відповідно погодженим та затвердженим.

Кафедра політології в основному забезпечена програмами, схваленими Міністерством освіти і науки України. З урахуванням нових досягнень у політичній науці викладачами кафедри розроблені доповнення до існуючих типових програм нормативних дисциплін, а також внесені необхідні корективи у програми спеціальних дисциплін (на сьогоднішній день

кафедрою розроблено програми понад 30 спецдисциплін). На кафедрі розроблені навчальні робочі програми усіх теоретичних навчальних дисциплін – як основних, так і спеціальних курсів. Усі програми пройшли первинне детальне обговорення на кафедрі, схвалені методичною комісією історичного факультету та затверджені Вченою радою історичного факультету. Програми прорецензовані як спеціалістами УжНУ, так і вченими інших вузів (професор М.В.Кугутяк з Прикарпатського університету ім.В.С.Стефаника, доцент Ян Томко з Пряшівського університету (Словаччина) тощо). На кафедрі наявна також програма державних іспитів, передбачена навчальним планом.

Кафедрою розроблена наскрізна програма всіх навчальних практик, передбачених навчальним планом (ознайомчої в обласних осередках політичних партій, виробничої в місцевих органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, педагогічної та переддипломної), яка затверджена Вченою радою історичного факультету. Програми частково підпорядковані реалізації наукової теми Науково-дослідного інституту карпатознавства Ужгородського національного університету (директор – професор М.М.Вегеш).

Враховуючи особливості й потреби регіону, який межує з Угорщиною, Словаччиною та Румунією, навчальні програми, розроблені кафедрою політології, значно доповнені матеріалами про стан і перспективи політичної науки у названих країнах. Кандидатом філософських наук, доцентом В.Л.Боднаром опубліковано ряд наукових статей з даної проблеми (Наприклад: Боднар В.Л., Вегеш М.М. Про деякі питання викладання курсу політології в Угорській і Чеській Республіках // Політологія в Україні: стан та перспективи розвитку. Наукові доповіді та статті.-Київ,2000.-С.24-30; Боднар В.Л. Про деякі особливості викладання та вивчення політології в Угорській Республіці // Carpatica – Карпатика. Випуск 18. Історія, політологія, культура: минуле і сучасне.-Ужгород,2002.-С.288-296; Боднар Володимир, Томко Ян. Особливості викладання політології в Словацькій Республіці // Carpatica – Карпатика. Випуск 17. Українсько-словацькі взаємини в галузі історії, літератури та мови.-Ужгород,2002.-С.101-107). 10-12 жовтня 2003 р. викладачі

кафедри політології Ужгородського національного університету візьмуть участь у міжнародній науковій конференції "Політичні зміни в країнах Центральної і Південно-Східної Європи на рубежі століть", яка відбудеться в румунському місті Орадеа.

Кількість нормативних дисциплін і дисциплін за вибором та кількість годин, відведених на фундаментальну і спеціальну підготовку студентів-політологів, визначена у відповідності до вимог навчальних планів, що розроблялися й затверджувалися згідно з вимогами Міністерства освіти і науки щодо змісту й обсягу соціально-гуманітарної освіти та набутого досвіду підготовки фахівців. Підготовка фахівців ведеться за умов зваженості всіх основних блоків навчальних дисциплін: циклу гуманітарних і соціально-економічних дисциплін, циклу фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін, циклу дисциплін самостійного вибору закладу і самостійного вибору студента, практичної підготовки і самостійної роботи студентів.

Блоки фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін представлені у навчальних планах належним чином: у них сконцентровані усі важливі предмети, що формують світогляд і фахову ерудицію політолога.

На сьогоднішній день кафедрою політології розроблено програми нормативних курсів та спецкурсів: "Основи політології" (проф. М.М.Вереш, доц. В.Л.Боднар, доц. В.В.Марина, асистент М.П.Зан), "Історія політичних вчень зарубіжних країн" (доц. В.Л.Боднар), "Основи соціології" (старший викладач Ю.О.Остапеч), "Сучасна зарубіжна політологія" (доц. М.О.Лендьел), "Філософія політики" (доц. М.О.Лендьел), "Історія і теорія демократії" (старший викладач Ю.О.Остапеч), "Політичні еліти і політичне лідерство" (асистент М.Ю.Токар), "Політична культура" (асистент М.П.Зан), "Основи конфліктології", "Теорія політичного конфлікту" (доц. В.Л.Боднар), "Технологія політичного процесу" (доц. М.О.Лендьел), "Теорія міжнародних відносин" (доц. М.О.Лендьел), "Політична регіоналістика та регіональне управління" (доц. М.О.Лендьел), "Міжнародні організації" (асистент М.Ю.Токар), "Світовий процес і геополітика" (проф. М.М.Вереш), "Методика викладання соціально-політичних дисциплін" (проф. М.М.Вереш), "Загальна

теорія політики" (проф. М.М.Вереш), "Зовнішня політика України" (проф. М.М.Вереш), "Історія політичної думки України" (проф. В.І.Худанич), "Вступ до спеціальності" (проф. В.І.Худанич), "Історія і теорія політичних партій" (проф. В.І.Худанич).

Кафедра політології у даний час забезпечує читання таких спецдисциплін: "Історія зарубіжних політичних вчень", "Теорія політичного конфлікту", "Сучасний парламентаризм" (доц. В.Л.Боднар), "Політична ідеологія і політична психологія", "Соціальна філософія", "Соціологія" (доц. В.В.Буркало), "Порівняльна політологія", "Політична культура" (асистент М.П.Зан), "Теорія міжнародних відносин", "Філософія політики", "Технологія політичного процесу", "Сучасна зарубіжна політологія", "Державне управління і місцеве самоврядування" (доц. М.О.Лендьел), "Методи політичних досліджень", "Історія і теорія демократії", "Політична соціологія" (старший викладач Ю.О.Остапеч), "Міжнародні організації", "Політичне лідерство", "Політична історія Закарпаття" (асистент М.Ю.Токар), "Вступ до спеціальності", "Історія політичної думки України", "Історія і теорія політичних партій" (професор В.І.Худанич), "Загальна теорія політики", "Зовнішня політика України", "Методика викладання соціально-політичних дисциплін", "Світовий процес і геополітика" (професор М.М.Вереш), "Теорія міжнародних відносин", "Основи конфліктології", "Світовий політика і міжнародні відносини" для студентів факультету "Міжнародні економічні відносини" філії ІМВ Київського національного університету ім. Т.Г.Шевченка (асистент В.С.Петрінко), "Вибірчі системи держав світу", "Роль і місце адміністративних органів у політичній системі суспільства" (старший викладач В.І.Гиря).

Навчальний процес на спеціальності "Політологія" здійснюється у відповідності з графіком навчального процесу і оптимальним розкладом занять. Розподіл навчального навантаження викладачів кафедри здійснюється згідно з введеними Міністерством освіти і науки України (наказ №450 від 7.08.2002 р.) новими нормами часу для планування і обліку навчальної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів. Обсяг обов'язкового

навчального навантаження кожному конкретному викладачеві встановлюється кафедрою з урахуванням обсягу виконання ним методичної, наукової й організаційної роботи та особливостей і структури навчальних дисциплін, які веде викладач. Це стосується також тих дисциплін, які лише запроваджуються та потребують від викладача значних затрат часу на розробку курсу лекцій і відповідного методичного забезпечення.

Усі викладачі кафедри працюють у відповідності до індивідуальних планів роботи. При їх складанні вони керуються затвердженими Міністерством освіти і науки України переліками основних видів методичної, наукової й організаційної роботи та рекомендаціями щодо запровадження їх у вищих закладах освіти. Весь обсяг запланованої роботи членами кафедри виконується, про що свідчать зазначені в індивідуальних робочих планах конкретні підсумкові результати. Багатьма викладачами кафедри обсяг навчальної роботи децю перевиконується.

Належний науково-методичний рівень проведення занять різних типів забезпечується шляхом використання персональних електронно-обчислювальних машин, використання результатів наукових та науково-методичних досліджень професорсько-викладацького складу кафедри, контролюється проведенням відкритих лекцій, ректорських та періодичних контрольних робіт.

У процесі навчально-виховного процесу викладачами кафедри політології широко застосовуються новітні технології навчання. З метою дієвості і якості навчання, посилення мотивації праці студента, створення умов для прояву творчої особистості, а також для підвищення об'єктивності оцінки підсумків його навчальної діяльності викладачами запроваджена рейтингова та тестова система контролю успішності. Кафедра заохочує студентів до додаткової індивідуальної роботи, яка сприяє поглибленому вивченню курсів (підготовка і захист рефератів, опрацювання додаткової літератури, участь в олімпіадах, наукових гуртках, наукових конференціях, публікації статей тощо) та до творчого виконання різного роду занять. Підготовка ж особливо обдарованих студентів ведеться за індивідуальними планами.

Всі студенти 5-го курсу спеціальності "Політологія" є авторами наукових публікацій. Їх наукові статті ввійшли складовою частиною до наукового збірника "Політичні партії і вибори в Україні та країнах Центральної і Південно-Східної Європи", виданого кафедрою політології спільно з науково-дослідним інститутом карпатознавства Ужгородського національного університету (відповідальні за випуск: професор М.М.Вереш і старший викладач Ю.О.Остапеч). Залучаються до наукової роботи також студенти молодших курсів. Студент 3-го курсу К.Куцов опублікував наукову статтю "Політична думка в Закарпатті кінця XIX століття" (Carpathica - Карпатика. Випуск 19. Історія і культура Карпат. До десятиріччя утворення НДІ карпатознавства.- Ужгород, 2002.-С.43-54). Студенти 4-го курсу П.Габрин, М.Колодій, О.Сурніна опублікували наукові статті у науковому збірнику "Політологічні студії: історія, теорія, практика" (Ужгород, 2003). Студенти-політологи під керівництвом доцента М.О.Лендьел систематично беруть участь у науково-практичних конференціях, які проводять спільно кафедра історії України УжНУ (доцент В.П.Мельник) та Ужгородський політехнічний ліцей (В.І.Огар).

В квітні 2003 року студенти IV курсу П.Габрин, О.Сурніна та М.Колодій будуть приймати участь в "Днях науки", які відбудуться на філософському факультеті Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка.

Зміст освіти на спеціальності "Політологія" історичного факультету реалізується в навчальних посібниках та методичних розробках, виданих в останні роки викладачами кафедри політології. Особливої уваги заслуговують такі видання: Боднар В.Л., Вереш М.М., Худанич В.І. Становлення і розвиток політичної думки в Україні (навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, коледжів, ліцеїв та гімназій).- Ужгород, 1995.-89 с.; Боднар В.Л., Вереш М.М., Худанич В.І. Історія української державності (навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, коледжів, ліцеїв).- Ужгород, 1996.-203 с.; Худанич В.І. Методичні рекомендації до навчальної програми та семінарських занять з курсу політології.- Ужгород, 1997.-34 с.; Вереш М.М., Остапеч Ю.О. Політологія: конспект лекцій.- Ужгород, 1999.-83 с.; Боднар В.Л.,

Вегеш М.М., Худанич В.І. Основи політології (навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів).-Ужгород,2000.-203 с.; Вегеш М.М., Горват Л.В. Українська державність у ХХ столітті (матеріали до лекцій для студентів історичного факультету).-Ужгород,2000.-97 с.; Зан М. Запитальники до вивчення ментальності та етнічних стереотипів населення України (методичний посібник для студентів історичного факультету УжНУ).-Ужгород,2002.-44 с.

На кафедрі наявне методичне забезпечення підготовки курсових, кваліфікаційних і дипломних робіт. Досвід науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедри знайшов відображення в методичному посібнику професора В.І.Худанича "Методичні поради по написанню і оформленню дипломної роботи з політології", якими послуговуються студенти спеціальності "Політологія" при виконанні наукових досліджень різного характеру.

Оскільки належна фахова підготовка політолога включає і комп'ютерну грамотність, на кафедрі політології ведеться робота (здебільшого в рамках спецдисциплін та самостійної роботи студентів), спрямована на вироблення у студентів умінь підготувати необхідний політологічний матеріал, розробити методику застосування одержаної програми.

Кафедра підтримує зв'язки із закладами та установами освіти, обмінюється досвідом навчально-методичної роботи із спорідненими кафедрами Київського національного університету ім.Т.Г.Шевченка, Львівського національного університету ім.І.Я.Франка, Прикарпатського університету ім.В.С.Стефаника, Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича, Волинського державного університету ім.Лесі Українки, Інститутом історії України НАН України, Інститутом Українознавства ім.І.Крип'якевича НАН України та в рамках міжнародних угод з Педагогічним факультетом ім.Дьюлі Югаса Сегедського університету (Угорська Республіка), Ниредьгазьким педінститутом (Угорська Республіка), філософським факультетом Кошицького університету ім.П.Шафарика (Словацька Республіка), Академією Наук Угорщини, Академією Наук Чехії,

Університетом Клуж-Напока (Румунія), Історичним музеєм в м.Сату Маре (Румунія).

Викладачі кафедри постійно читають лекції в Закарпатському інституті методики навчання і виховання, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, виступають перед учителями на засіданнях міських методоб'єднань.

Зміцненню зв'язків кафедри із загальноосвітніми школами сприяє педагогічна практика студентів, яка проходить у 9-му семестрі (6 тижнів).За домовленістю з керівництвом окремих шкіл та технікумів певна частина практичних занять з методики викладання соціально-політичних дисциплін проводиться на базі навчальних закладів, що дає змогу студентам поєднати педпрактику з певним досвідом викладацької роботи. Основна частина студентів спеціальності "Політологія" проходить практику в загальноосвітніх школах №1, №4, №6, політехнічному лицейі міста Ужгорода, Ужгородському кооперативному технікумі тощо.

Педагогічна практика проводиться згідно з програмою, розробленою методичною комісією кафедри політології (доц. М.О.Лендьел) і затвердженою Радою історичного факультету.

Після закінчення 3-го курсу студенти, які навчаються за спеціальністю "Політологія", згідно з навчальним планом проходять практику в політичних партіях (6-й семестр, 4 тижні). Базами проведення практики є осередки найбільш потужних політичних партій на Закарпатті, які можуть надати студентам відповідний матеріал та створити умови для праці. До таких партій, перш за все, слід віднести: СДПУ(о), КПУ, НРУ, СПУ, НДП, ПРП, "Батьківщина", "Демократичний Союз" та ряд інших. Основна мета практики в політичних партіях студентів 3-го курсу – це, по-перше, ознайомлення із партійною роботою на місцевому рівні та структурою обласних осередків політичних партій. І, по-друге, оволодіння навичками організації і планування партійної роботи на регіональному рівні. Звіт про практику студентів оформляється за встановленим зразком. Структура його є наступна: а) дата реєстрації партії в Міністерстві юстиції України та Закарпатті, юридична адреса партії в регіоні, логотип партії; б) аналіз основних положень програми партії; в) участь партії у виборах парламентських і

президентських (кількість кандидатів у регіонах, наявність народних депутатів, депутатів обласної ради); г) структура обласної організації партії та її чисельність; д) аналіз друкованих видань партії; ж) перспективні напрямки роботи партії в регіоні.

Необхідним та важливим елементом підготовки фахівців-практиків у вищих навчальних закладах є виробнича практика. Для студентів спеціальності "Політологія" виробнича практика є основою для освоєння вузькоспеціалізованих професійних навичок, зокрема політичного аналітика. Виробнича практика в місцевих органах державної влади та місцевого самоврядування згідно з навчальним планом проводиться на 4-му курсі (7-й семестр, 4 тижні). Базою для проведення виробничої практики, з огляду на доцільність її географічної локалізації в м.Ужгороді, є Закарпатська обласна державна адміністрація як орган державної виконавчої влади регіонального рівня, Ужгородська районна державна адміністрація як орган державної виконавчої влади місцевого рівня, Закарпатська обласна рада як орган представництва інтересів територіальних громад та Ужгородська міська рада як орган місцевого самоврядування територіальної громади. Метою виробничої практики студентів спеціальності "Політологія" у місцевих органах державної влади та органах місцевого самоврядування є ознайомлення з їх структурою, функціями основних підрозділів, зокрема тими, які займаються питаннями внутрішньої політики, а також освоєння навичок практичної роботи державного (муніципального службовця) щодо політичного аналізу та прийняття рішень.

Переддипломна практика є завершальним етапом навчання студентів в університеті і покликана сприяти якісній підготовці студента-політолога до його виробничої діяльності відповідно до сучасних вимог. Метою практики є підготовка до написання дипломної роботи, збір матеріалів для дипломної роботи, поглиблення і закріплення теоретичних знань, правильне оформлення посилань та списку використаних джерел і літератури. Викладачі кафедри під час переддипломної практики для студентів проводять такі заняття: а) практичне заняття на тему "Відбір джерел та літератури, їх аналіз та оцінка; б) "Пошук інформації в мережі Інтернет"; в) "Пошук та

аналіз статистичної інформації"; г) "Складення програми прикладних досліджень".

Ефективній підготовці фахівців-політологів сприяє робота навчально-методичної ради історичного факультету. Рада, яка працює згідно із затвердженим планом, здійснює контроль за навчальним процесом, вносить необхідні корективи і пропозиції. Методична рада здійснює експертизу методичних посібників та розробок викладачів, рецензує тематику спецдисциплін, що читаються на кафедрі, вносить їх на затвердження Вченої ради факультету. Члени методичної ради беруть участь у експертизі проведених відкритих занять викладачів, проведення їх за конкурсом та присвоєння вчених звань.

Над удосконаленням змісту, організації та методичного забезпечення підготовки фахівців працює навчально-методична комісія кафедри. Вона займається організацією обговорення тематики спецдисциплін, відвідування відкритих занять колег, ознайомлення викладачів з новинками навчально-методичних видань. Члени методичної комісії кафедри координують роботу з методичною радою факультету, надають допомогу молодим викладачам, беруть безпосередню участь у рецензуванні тематики курсових і кваліфікаційних робіт, обговоренні результатів заліків, семестрових та державних іспитів, підготовці, проведенні та захисті ознайомчої, виробничої, педагогічної та переддипломної практик, працюють над впровадженням нових педагогічних технологій та передового досвіду, розробляють орієнтовний перспективний план забезпечення підготовки фахівців навчально-методичною літературою тощо.

На кафедрі функціонує методичний семінар. Плани роботи й тематика засідань методичного семінару затверджена на засіданні кафедри та методичної ради факультету. Аналіз матеріалів показує, що основна увага методичного семінару і кафедри в цілому приділяється якості і методиці читання лекцій, проведення практичних і семінарських занять, специфіці організації навчального процесу для студентів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів (бакалавр, спеціаліст), організації самостійної роботи студентів, ефективності рейтингової

системи, а також удосконалення планування, організації та змісту навчального процесу і програмно-методичного забезпечення.

Таким чином, рівень навчально-методичного забезпечення навчального процесу на спеціальності "Політологія" історичного факультету Ужгородського національного університету на даний час можна вважати задовільним. Нормативні навчальні та спеціальні дисципліни забезпечені методично стовідсотково. Викладачі кафедри широко використовують можливості наявної науково-методичної літератури, виданої як самими членами кафедри, так і колегами з інших вузів, а також постійно працюють над поповненням навчально-методичної бази, що стосується як видання нових, так і перевидання апробованих на практиці методичних посібників.

Система виховної роботи

Професія політолога – складна і відповідальна, тому професійні вимоги на сьогоднішній день досить високі. Готуючи майбутніх фахівців-політологів, викладачі та співробітники кафедри політології Ужгородського національного університету враховують той факт, що специфіка їхньої діяльності вимагає органічного поєднання відповідних професійних і особистісних якостей.

Для того, щоб успішно вирішувати професійні завдання майбутні спеціалісти-політологи повинні не тільки мати глибокі знання з різних галузей політології, психології, соціології, педагогіки, права, інформатики, але й володіти загальною культурою і культурою спілкування, бути обізнаними з сучасними політичними, соціальними, економічними процесами, мати супербачення, тобто здатність передбачати наслідки своїх дій, відзначатися професійним тактом, володіти емоційною стійкістю, бути здатними приймати правильні рішення в будь-якій ситуації.

Виходячи з цього, у виховній роботі з студентами – майбутніми політологами, колектив кафедри звертає особливу увагу на формування у них таких важливих особистісно-

професійних якостей, як: об'єктивність, чесність, справедливість, добросовісність, обов'язковість, відповідальність, тактовність, уважність, толерантність, терплячість, витримка, наполегливість, цілеспрямованість, гуманність, емпатія, комунікативність, сила волі, самокритичність, принциповість, прагнення до самовдосконалення. З цією метою, перш за все, використовуються виховні можливості навчальних курсів і спецкурсів, зокрема таких, як загальна психологія, педагогіка, соціальна філософія та психологія, соціологія, політична соціологія, технологія політичного процесу, логіка, культурологія (українська і зарубіжна культура) та ін. Саме ці курси мають найбільші можливості для забезпечення розумового, морального, естетичного, екологічного, фізичного, трудового виховання майбутніх фахівців-політологів.

Цілеспрямована виховна робота спеціальності "Політологія" на історичному факультеті УжНУ в цілому забезпечується спільними зусиллями декана факультету, заступника декана з виховної роботи, академнаставниками груп, викладачами, а також громадським студентським деканатом.

Безпосередньо в групах виховну роботу ведуть академнаставники, які призначаються на засіданні кафедри на початку кожного навчального року. Вони складають план виховної роботи з групою і працюють у відповідності з цим планом.

Для студентів спеціальності "Політологія" організовуються як загальнофакультетські виховні заходи, так і групові. Для прикладу, "День першокурсника", "День політолога", зустрічі з політичними та громадськими діячами Закарпаття, спортивні змагання, культпоходи, вечори, диспути, конференції, КВК тощо. Систематично проводяться виховні години в групах, індивідуальні виховні бесіди з студентами, які порушують дисципліну або незадовільно вчать, надається консультативна допомога психолога студентам, які цього потребують.

На спеціальності складається традиція листування з батьками студентів, надання їм інформації про успіхи чи недоліки в навчанні та поведінці їх дітей.

Успішно використовуються і виховні можливості під час проходження студентами практики в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування, політичних партіях та громадських організаціях, школах. Студенти беруть активну участь у діяльності молодіжних громадських організацій краю, очолюють їхню роботу. Отже, всі названі показники позитивно впливають на формування особистісного росту фахівця-політолога.

Кадрове забезпечення навчально-виховного процесу

Підготовку фахівців-політологів на історичному факультеті Ужгородського національного університету забезпечує професорсько-викладацький склад кафедри політології. На ній працює 12 викладачів: докторів історичних наук, професорів – 2, кандидатів філософських наук, доцентів – 2, кандидатів історичних наук, доцентів – 2, кандидат політичних наук, викладач – 1, старших викладачів – 2, асистентів – 3.

Очолує кафедру політології з 1 червня 2002 року Вегеш Микола Миколайович, доктор історичних наук, професор, 1962 року народження.

М.М.Вегеш у 1984 році закінчив Івано-Франківський державний педагогічний інститут ім. В.С.Стефаника за спеціальністю "Історія і педагогіка" (диплом серії КВ №694106, виданий 1 липня 1984 р.). З 1992 р. працює в Ужгородському університеті на посаді асистента кафедри історії України (1992-1994 рр.), доцента кафедри історії України (1994-1997 рр.), доцента кафедри політології (1997-2001), професора кафедри політології (з 2001 р.). Кандидат історичних наук з 1994 р. (диплом серії КН №005152). Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук "Карпатська Україна в 1938-1939 рр. : соціально-економічний і політичний аспекти" зі спеціальності "Історія України" захистив в Ужгородському університеті. Доктор історичних наук з 1999 р. (диплом серії ДД №000713, виданий 2 липня 1999 року, протокол №21-06/8). Дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук "Закарпаття в контексті центральноєвропейської

політичної кризи напередодні Другої світової війни" зі спеціальності "Всесвітня історія" захистив в Інституті історії України Національної Академії Наук України. Атестат професора кафедри політології (Серія ПР №000879, виданий 18 жовтня 2001 року, протокол №4/20 П).

М.М.Вегеш – автор понад 350 наукових праць, серед яких понад 30 монографій та науково-популярних видань. Він лауреат премій імені Василя Гренджі-Донського та академіка Івана Крип'якевича, академік Міжнародної Слов'янської академії наук, член бюро радників Американського Біографічного Інституту. За цикл наукових праць "Закарпаття – земля Української держави (Суспільно-політичний рух і боротьба за воз'єднання Закарпаття з Україною в 1918-1945 рр.)" разом з професорами М.М.Болдижаром та В.І.Худаничем М.М.Вегеш висунутий на здобуття Державної премії України в галузі науки і техніки за 2003 рік.

М.М.Вегеш читає нормативні курси "Загальна теорія політики", "Світовий процес і геополітика", "Зовнішня політика України", "Методика викладання соціально-політичних дисциплін", "Основи політології" (спеціальність "Політологія", історичний та економічний факультети УжНУ). Є членом Вченої ради УжНУ та Вченої ради історичного факультету, а також членом спеціалізованих вчених рад по захисту кандидатських дисертацій з історії України та всесвітньої історії в Ужгородському національному університеті та Прикарпатському університеті ім. В.С.Стефаника.

М.М.Вегеш – відповідальний редактор наукового збірника "Карпатика" та член редколегії журналу "Регіональні студії". Перше видання є реферованим ВАК України.

При кафедрі діє денна аспірантура, в якій навчається 1 аспірант (В.Ключкович) та 11 здобувачів (Н.Скоблич, В.Гиря, І.Мазурок, М.Токар, В.Данищук, І.Чорняк, Л.Бобер, р. Стойка, Т.Кіш, І.Клюфас, громадянин Угорщини А.Берені). Аспірант і здобувачі активно працюють над кандидатськими дисертаціями, про що регулярно доповідають на кафедрі, виступають на наукових конференціях, пишуть статті. Аспірант В.Петрінко успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня

кандидата політичних наук ("Вплив "Політики" Арістотеля на становлення і розвиток європейської політичної думки"). У 2003 р. рекомендовані до захисту кандидатські дисертації М.Зана "Етнічні процеси на Закарпатті (1989-2001 рр.)" та М.Токаря "Становлення і розвиток політичних партій Закарпаття в 1919-1939 рр. ". Завершують дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук Н.Скоблик і Ю.Остапчук.

На кафедрі створені оптимальні умови для її поступового забезпечення саме кандидатами політичних наук. С попередня домовленість з кафедрою політології Київського національного університету ім. Т.Г.Шевченка про прийом в докторантуру кандидата історичних наук, доцента Мирослави Лендєля для написання дисертації "Становлення інституту місцевої демократії в країнах Центральної та Східної Європи: порівняльний аналіз" на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук, а також про наукове стажування двох викладачів кафедри політології (Михайла Зана та Юрія Остапчука). На Вченій раді Ужгородського національного університету затверджена тема докторської дисертації кандидата історичних наук, доцента Василя Марини "Політична трансформація Румунської Республіки у посттоталітарний період (1989-2003 рр.)". Отже, на кафедрі проводиться робота для того, щоб досвідченим викладачам пенсійного віку, а таких на кафедрі є 2 – професор В.І.Худанич і доцент В.Л.Боднар, була знайдена рівноцінна заміна.

Середній вік викладачів кафедри політології на даний час становить 42 роки. Для прикладу, в 1997 р. цей показник становив 55 років. Серед викладацького складу кафедри політології лише двоє викладачів є сумісниками (старший викладач В.І.Гиря і асистент В.І.Басараб).

Стан розвитку навчально-матеріальної бази

Матеріально-технічну базу науково-дослідної роботи кафедри політології можна вважати задовільною.

Інформаційно-технічну базу спеціальності "Політологія" становить фонд навчально-наукової та методичної літератури, періодичні видання професійного спрямування, комп'ютерні засоби, програмні продукти, електронні бази даних. На факультеті також є сканер, множильна техніка (лазерний принтер, ксерокс), магнітофони, діапроектори.

Крім того, до переліку технічних засобів входять мультимедійні персональні комп'ютери типу Pentium-166-200, об'єднані в локальну мережу Windows NT з сервером на базі комп'ютера типу Pentium-II. Усі комп'ютери зосереджені у двох комп'ютерних залах (при кафедрі математичного моделювання) та в кабінеті кафедри політології.

Комп'ютерні класи обладнані мультимедійними ПК на базі процесорів і мають наступні ресурси та програмне забезпечення: операційна система Windows-98, пакет Microsoft Office; доступ до мережі INTERNET в режимі On-Line; доступ до електронної бази даних законодавства України "Ліга"; пакети програм Adobe Page Maker, Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Fine Reader Professional; комплекти мультимедійних програм на CD-дисках, довідники та навчальні програми для машинного перекладу та вивчення іноземних мов (Stylus, Langvage Master, Promt-2000, Мультілекс).

Для підтримки навчальних курсів з іноземної мови активно використовується інтерактивне забезпечення "English Platinum", "Francais dOr" (реалізоване на базі комп'ютерного кабінету №2).

Студентами та викладачами історичного факультету спеціальності "Політологія" наведено вище інформаційно-технічне забезпечення використовується при підготовці та проведенні навчальних курсів і спецдисциплін.

Перспективними напрямками розвитку і використання інформаційно-методичної бази кафедри політології є такі напрями: управління навчальним процесом; забезпечення інформаційно-методичної підтримки навчального процесу та наукової роботи.

В управлінні навчальним процесом перспективним є формування електронних баз даних для ефективної організації та моніторингу якості навчального процесу.

З метою оптимального забезпечення навчального процесу необхідним є використання і розробка інформаційно-методичного забезпечення з урахуванням сучасних досягнень інформаційних технологій, а саме – підтримка навчальних курсів за технологіями WWW та INTERNET і створення інформаційних баз даних з різних дисциплін.

Для науково-дослідницької роботи актуальним є впровадження сучасних інформаційно-аналітичних програмних засобів проведення досліджень і аналізу результатів. Важливим є також розробка детальної інформаційної інфраструктури для взаємодії всіх трьох перерахованих вище напрямів.

Основний фонд навчально-наукової та методичної літератури знаходиться в науковій бібліотеці УжНУ (у тому числі у її філіалах – в навчально-лабораторному корпусі, у бібліотеках гуртожитків №1, №4) та в бібліотеках кафедр політології, історії України, нової і новітньої історії та історіографії.

Кафедральна бібліотека спеціальності "Політологія" загалом укомплектована енциклопедіями, науковою та навчально-методичною літературою, краєзнавчими виданнями.

Важливим чинником інформаційного забезпечення спеціальності є поповнення книжкового фонду фаховою літературою та розробка навчально-методичних посібників викладачами кафедри. За роки свого існування спеціальністю за сприяння ректорату університету створено бібліотеку, яка налічує більше 2000 примірників підручників та посібників, необхідних для якісної підготовки політологів. Щорічно університет передплачує фахові періодичні видання для політологів ("Політична думка", "Віче", "Политическое исследование", "Социологические исследования", "Вестник Московского университета. Серия Политические науки" тощо). Для забезпечення навчального процесу використовуються, як правило, підручники з грифом Міністерства освіти і науки

України. Як допоміжні використовуються також навчально-методичні посібники, видані в Росії, Словаччині, Угорщині, Румунії. Загалом забезпеченість студентів спеціальності "Політологія" навчальною літературою становить 100 відсотків – для освітньо-кваліфікаційних рівнів "Бакалавр" та "Спеціаліст" і 90 відсотків – для освітньо-кваліфікаційного рівня "Магістр".

Матеріально-технічна та інформаційна база спеціальності поповнюється і підготовленими професорсько-викладацьким складом кафедри методичними посібниками та іншими матеріалами, опублікованими, зокрема, і в таких фахових виданнях історичного факультету, як "Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія", "Регіональні студії", "Carpatica-Carpatika". Окремі випуски останнього видання повністю присвячені актуальним проблемам політичної науки (Випуск 16. Політичні партії та вибори в Україні і країнах Центральної і Південно-Східної Європи. -Ужгород,2002; Випуск 21. Політологічні студії: Історія, теорія, практика.-Ужгород,2003). Викладачами кафедри видані навчально-методичні посібники, зокрема, "Становлення і розвиток політичної думки в Україні" (Боднар В.Л., Вегеш М.М., Худанич В.І.), "Історія української державності" (Боднар В.Л., Вегеш М.М., Худанич В.В.), "Основи політології" (Боднар В.Л., Вегеш М.М., Худанич В.І.), "Політологія: конспект лекцій" (Вегеш М.М., Остапеч Ю.О.) та ін.

Для оптимального забезпечення навчального процесу викладачі кафедри постійно працюють над поповненням зібрання наочних посібників (таблиць, схем тощо).

У даний час кафедра політології веде пошук комплектуючих, прагнучи, мо можливості, максимально повно зібрати належний фонд програмних матеріалів. Перспективний план розвитку спеціальності "Політологія" історичного факультету передбачає поліпшення матеріально-технічної бази.

Навчально-матеріальна база спеціальності включає достатні за площею приміщення кафедри політології, кабінет завідувача, п'ять аудиторій та інші приміщення, які використовуються в

навчальному процесі, загальною площею 7146,6 кв.м. Для роботи професорсько-викладацького складу створені належні умови з дотриманням необхідних санітарних та гігієнічних норм. Мінімальна площа робочого місця для працівників кафедри, які працюють повний робочий день у службовому приміщенні, дорівнює 4,25 кв.м.

Усі документи, які засвідчують право володіння приміщеннями для здійснення навчально-виховного процесу, наявність інфраструктури, відповідність площ, що використовується відповідно встановленим нормативам щодо здійснення діяльності, наявні (Див.: Довідку про матеріально-технічне та інформаційне забезпечення навчального процесу та додатки до неї – паспорт санітарно-технічного стану приміщень та санітарно-технічних комунікацій).

Науково-методична діяльність і міжнародні зв'язки

Стан наукових досліджень та науково-методичну діяльність кафедри політології Ужгородського національного університету можна вважати задовільним. Переважна більшість викладачів кафедри за індивідуальними планами наукової роботи ведуть самостійні дослідження. Зокрема, проф. Вегеш М.М. займається питаннями історії української політичної думки, основних етапів державотворення в Україні, проблемами геополітики та геостратегії. Основні результати наукових пошуків проф. Вегеша М.М. висвітлені в семи томах "Історичних досліджень", складовими яких є "Історія Карпатської України", "Августин Волошин: педагог, політик, людина", "Закарпаття між двома світовими війнами" тощо.

Проф. Худанич В.В. досліджує політичну історію Карпатської України – яскраву сторінку в історії українського державотворення а також політичну історію Словаччини, Чехії та Угорщини в другій половині ХХ ст. Його творчий доробок представлений низкою праць: "Закарпаття під Угорщиною" (1999), "Воз'єднання Закарпаття з Україною: оцінки і

сучасність" (2001), "До історії національних меншин Астро-Угорщини ХІХ – поч. ХХ ст." (2001) та ін.

Доц. Боднар В.Л. вивчає проблематику місцевого самоврядування, етнополітичних конфліктів та історію зарубіжних політичних вчень. Результати його досліджень представлені в наукових статтях: "Суспільно-політичні погляди О.Духновича"; "Особливості формування політичної думки на Закарпатті напередодні Другої світової війни"; "Про деякі особливості конфліктів у національному питанні"; "Міжнаціональні відносини в Закарпатті"; "Національна духовна культура в процесі формування світогляду молодого спеціаліста"; "Проблеми формування місцевого самоврядування в Україні"; "Державно-правові концепції представників угорського просвітництва"; "О.В.Духнович про типи державних утворень і форми правління" та ін. Вагомим здобутком доц. Боднара В.Л. є завершення роботи над навчальним посібником із історії політичної думки.

Доц. Лендьел М.О. досліджує питання транскордонного співробітництва, становлення місцевої демократії та актуальні аспекти теорії міжнародних відносин. Результати її досліджень опубліковані в близько 70 наукових статтях, окремих виданнях. Зокрема, "Прийняття резолюції про тиждень поневолених націй як приклад функціонування східноєвропейського лобі в США"; "Сучасні тенденції розвитку процесу лобіювання: від хаосу інтересів до узгодженості дій"; "Функціонування Єврорегіонів як політико-організаційних структур розвитку прикордонного співробітництва"; "Українська громада у США – група політичного тиску (70 – 80-ті роки ХХ століття)"; "Досвід Карпатського Єврорегіону: поштовх до переосмислення моделі транскордонного співробітництва"; "Інституалізація процесів регіонального розвитку у країнах Центральної Європи"; "Bilateral Relations at the Border: The Experience of Interregional Cooperation Between Ukrainian and Hungarian Territories In: Ukraine and Its Western Neighbors"; "The System of Local Government and Regional Administration in Ukraine in the Context of Public Administration Reform" та ін. Доц. Лендьел М.О. є

співавтором видання "Європа регіонів у XXI столітті Майбутнє регіональної політики у країнах Центральної та Східної Європи", редактором видань "Місцевий та регіональний розвиток в Україні Досвід Закарпаття" та "Регіональна політика та управління у країнах Європи: Матеріали до навчального курсу". Працюючи на посаді старшого наукового співробітника Інституту державного управління та регіонального розвитку УжНУ є редактором наукового часопису «Регіональні студії».

Доц. Буркало В.В. вивчає проблеми політичної психології в контексті трансформації сучасного суспільства, питання політичної етики, основні ідеологічні доктрини сучасності, проблематику соціальної філософії. Його дослідження відображають наукові статті: "Політичний конфлікт як відображення структурних змін робітничого класу під впливом НТР"; "Криза в Україні як прояв загальноцивілізаційної кризи"; "Космізація мислення – умова цивілізаційного поступу"; "Суспільство на зламі: соціальні колізії і соціологічні та політологічні інтерпретації (дещо про методологічні підходи в сучасній соціології та політології)"; "Аберация масової свідомості країн Східної Європи та імперативи часу"; "Любов в системі соціальних технологій"; "Інволюція радянської партійної еліти та уроки для Руху"; "Особливості історичного становлення політичної психології як науки" тощо.

Доц. Марина В.В. займається дослідженням етнополітичного розвитку румунської національної меншини Закарпаття та вивченням посттоталітарних трансформацій в країнах Східної Європи, зокрема Румунії. Він є співавтором видання "Compendiu de istoria Românilor" та автором наукових статей "Проблеми етнополітичного розвитку румун Закарпаття (1945-1995)", "Румуни Закарпаття за даними грамот XIV-XV ст. Іона Мігалі де Апша", "До питання про соціальне становище румунів Марамороша наприкінці XIX – початку XX ст.", "Особливості антитоталітарного руху в Румунії наприкінці 80-х років", "Reflectarea revoluției din Decembrie 1989 din România în mass media din URSS (The Reflection of December

1989 Revolution from Romania in U.S.S.R. Mass-media)", "Români din Transcarpatia (Ucraina) în ultimele trei decenii" та ін.

Ст. викл. Остапеч Ю.О. досліджує електоральні процеси в Україні та країнах Центрально-Східної Європи, особливості партійного будівництва в процесі демократизації українського суспільства. Остапеч Ю.О. є співавтором монографій "Громадсько-політична, церковна і культурно-освітня діяльність митрополита Андрея Шептицького", "Політологія. Конспект лекцій" та автором низки наукових статей: "Регіональні особливості електорального процесу в Закарпатській області 1991-2002 рр.", "Політичні вибори: начерк до теорії електорального процесу", "Партії і вибори в Угорщині (1990-1998)", "Виборча система України: етапи становлення", "Аналіз основних чинників впливу на голосування виборців у Закарпатській області (ескіз методології)", "Парламентські вибори в Польщі 2001 р.", "Осередки політичних партій в Закарпатській області 1991-2001 рр.", "Місцеве самоврядування: світовий досвід і Україна", "Електоральна поведінка: сутність та основні теоретико-методологічні підходи до її вивчення", "Формування та розвиток осередків політичних партій в Закарпатській області (1991-2001 роки)", "Регіональні особливості парламентських виборів 2002 р. в Закарпатській області" та ін.

Ст. викл. Гиря В.І. вивчає політичні процеси на теренах Закарпаття в 30-40-х рр. XX ст. Він є співавтором монографії "Угорська іредента на Закарпатті між двома світовими війнами 1918-1939 рр."

Асист. Петрінко В.С. вивчає історію політичної думки Стародавньої Греції, зокрема, детально аналізує творчу спадщину Арістотеля, її вплив на розвиток політичної думки загалом. Він є автором наукових статей: "Політична морфологія Арістотеля", "Поліс як державне утворення у "Політиці" Арістотеля", "Політика" Арістотеля і античність", "Право, закон і влада у політичній концепції Арістотеля", "Арістотель, Локк, Монтеск'є і теорія розподілу влади" тощо.

Асист. Токар М.Ю. вивчає історію становлення та діяльності політичних партій і громадських організацій на Закарпатті в міжвоєнний період (1919-1939 рр.). Вагомим здобутком Токаря М.Ю. є підготовка ряду наукових монографій. Зокрема: "За покликком серця: (До 100-річчя від дня народження просвітянина Андрія Міньо)", "Сторожниця: Сторінки історії суспільного та духовного життя", "З вірою крізь віки: (До 70-річчя спорудження Греко-католицької церкви Св. Кирила і Мефодія в Сторожниці)", "Коротка історія "Просвіти" в Сторожниці: (До 75-ої річниці заснування "Просвіти" в Сторожниці та 80-річчя крайової "Просвіти)", "Освітньо-виховні проблеми національних меншин Закарпаття", "Руська Національно-Автономна Партія: організація та діяльність", "Проукраїнські політичні партії Закарпаття в 1919 – 1939 роках", "Партії національних меншин Закарпаття (20 – 30-і роки ХХ ст.)". Крім цього, публікації молодого дослідника представлені в наукових збірниках та часописах.

Асист. Зан М.П. досліджує етнополітичні процеси на Закарпатті (1989-2001 рр.), вивчає особливості етнокультурної ідентичності населення краю. Він підготував окремі видання: "Запитальники та анкети до вивчення сучасних етнічних процесів", "Етнологія. Навчальна програма нормативного курсу, плани лекційних та семінарських занять (Методичний посібник для студентів УжНУ)", "Запитальники до вивчення ментальності та етнічних стереотипів населення України (Методичний посібник для студентів історичного факультету УжНУ). Крім цього результати наукових досліджень представлені в наукових статтях: "Етнополітична ситуація на Закарпатті 1989-1991 років (воля народу чи протистояння еліт?)", "Словацька національна меншина на Закарпатті в умовах української державності", "Угорці Закарпаття (епізод етнополітичних процесів поч. 90-х рр. ХХ ст.)", "Орієнтувальний матеріал членам і кандидатам в члени обкому Компартії України...", "Етноконфесійний ренесанс на Закарпатті (до питання про реабілітацію греко-католицизму)" та ін.

Асист. Басараб В.І. досліджує суспільно-політичні погляди Андрея Шептицького, історію громадських організацій Закарпаття міжвоєнного періоду. Опублікував статтю "Роль "Просвіти" у процесі становлення та розвитку політичних партій Закарпаття (20-30-х рр. ХХ ст.)".

Тематика наукових досліджень професорсько-викладацького складу відповідає профілю підготовки фахівців з політології, тому наукова діяльність кафедри політології справляє значний вплив на методичне забезпечення навчального процесу та підвищення якості підготовки фахівців спеціальності "Політологія". Інтереси науковців кафедри віддзеркалюються в тематичі курсових та кваліфікаційних (бакалаврських, дипломних) робіт студентів. Апробація наукових здобутків здійснюється в процесі викладання спецкурсів та спецсемінарів.

Вцілому з 1999 року викладачами кафедри опубліковано понад 300 наукових робіт. Серед них – близько 20 науково-методичних посібників, понад 200 статей, тез, рецензій, монографічних досліджень.

Таким чином, 100% викладачів кафедри мають друковані праці, які виходять не тільки в Україні, а й за її межами (Росії, Угорщині, Словаччині, Румунії).

Викладачі кафедри активно приймають участь в наукових конференціях, симпозиумах, колоквиумах, читаннях. Зокрема: міжнародна наукова конференція «Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії» (Ужгород, 11 березня 1999 р.), регіональна науково-теоретична конференція «Галицько-Волинська держава – спадкоємиця Київської України-Русі» (Івано-Франківськ, 21 жовтня 1999 р.), науковий семінар, присвячений 150-річчю Слов'янського з'їзду в Празі «Ідея слов'янської єдності та суспільна думка на Закарпатті в ХІХ-ХХ ст. » (Ужгород, 1999), міжнародний науковий конгрес «Українська історична наука на порозі ХХ століття» (Чернівці, 16-18 травня 2000 р.), міжнародна науково-практична конференція «Конституційне будівництво в Україні: теорія та практика», присвячена 4-й річниці Конституції України (Ужгород, 1-3 червня 2000 р.), міжнародна наукова

конференція, присвячена 55-річчю возз'єднання Закарпатської України з Україною (Ужгород, 26 червня 2000 р.), наукова конференція, присвячена 55-річчю возз'єднання Закарпаття з Україною (Ужгород, 27 червня 2000 р.), міжнародна наукова конференція «Засоби масової інформації та становлення державності в Україні» (Ужгород, 13-14 жовтня 2000 р.), всеукраїнська науково-теоретична конференція, присвячена 300-річчю уродин національного героя України Олекси Довбуша (Івано-Франківськ, 19 жовтня 2000 р.), всеукраїнський науково-практичний симпозіум «Політологія в Україні: стан та перспективи розвитку» (Київ, 24-27 жовтня 2000 р.), наукова конференція «До 100-річчя від дня народження О.Борканюка» (Ужгород, 20 грудня 2000 р.), наукова конференція «До 100-річчя пам'яті політичного і культурного діяча Закарпаття середини та другої половини ХІХ століття А.Добрянського (Ужгород, 19 березня 2001 р.), «круглий стіл» на тему: «Зовнішні та внутрішні чинники розвитку політичної ситуації в Україні. Україна і світовий політичний процес» (Дніпропетровськ, 11 квітня 2001 р.), наукова конференція «Політичні репресії громадян Закарпатської області: їх зміст та деякі підсумки підготовки обласної книги «Реабілітовані історією» (Ужгород, 26 квітня 2001 р.), регіональна науково-теоретична конференція, присвячена 350-річчю Берестейської битви (Івано-Франківськ, 20 вересня 2001 р.), міжнародна наукова конференція «Українсько-словацькі взаємини в галузі мови, літератури та історії» (Ужгород, 26-27 вересня 2001 р.), міжнародна наукова конференція «Малі регіони у великій політиці, велика політика в малих регіонах: Карпатський фактор між двома війнами (1918-1939)» (Пряшів, 10-12 жовтня 2001 р.), наукові читання з нагоди вшанування видатного вченого, професора права, академіка Станіслава Дністрянського (Ужгород, 17 листопада 2001 р.), міжнародна наукова конференція «Закарпаття в ХХІ столітті: розвиток і перспектива в політиці, економіці і культурі» (Ужгород, 12-13 червня 2002 р.), II Міжнародна конференція «Розвиток демократії та демократичної освіти в Україні» (Одеса, травень 2002 р.) та ін.

Якість підготовки випускників, їх використання та адаптація до умов виробництва

Якість підготовки бакалаврів та спеціалістів спеціальності «Політологія» експертною комісією встановлена на підставі аналізу результатів іспитів останньої екзаменаційної сесії, що передувала акредитації, захисту курсових та кваліфікаційних (бакалаврських) робіт, усіх видів практики, виконання комплексних контрольних робіт.

Контролем під час самоаналізу були охоплені 48 студентів II-IV курсів. При 100% успішності студентами підтверджено досить високу якість підготовки: другий курс - 75% з історії України, 58,3% з зарубіжної та української культури, 58,3% з історії зарубіжних політичних вчень; третій курс - 60% з естетики, 90% з філософії (теорії пізнання), 60% з історії зарубіжної філософії та філософії України, 75% з теорії міжнародних відносин; четвертий курс - 69% із соціології, 75% з загальної теорії політики. Під час експертної перевірки контрольними вимірюваннями залишкових знань студентів із фундаментальних та фахових дисциплін були охоплені практично всі студенти II-IV курсів. Суттєвих розбіжностей між оцінками закладу освіти та оцінками експертів при перевірці не виявлено.

У результаті аналізів звітів про переддипломну, педагогічну, ознайомчу (в осередках політичних партій), виробничу (в органах державної влади та місцевого самоврядування) практик експертна комісія виявила їх належну якість: у звітах знайшли повне відображення положення програм практик, звіти містять таблиці, графіки, схеми, висновки і пропозиції студентів та наукових керівників. Оцінки за звіти при захисті практик виставлені об'єктивно.

Результати захисту кваліфікаційних (бакалаврських) робіт засвідчують високу якість підготовки фахівців. Так, із 18 студентів-політологів, які захищали свої дослідження у 2002

році, оцінки "відмінно" і "добре" отримали 17 студентів, що складає 94%.

Результати експертної перевірки підтвердили належну якість курсових і бакалаврських робіт а також об'єктивність їх оцінок.

В цілому тематика курсових та бакалаврських робіт, які виконують студенти-політологи, відповідає актуальним напрямкам дослідження сучасної політичної науки: історія становлення української державності, проблеми партійного будівництва України, електоральні процеси, етнополітичні реалії української держави, питання геополітики, транскордонного співробітництва, становлення місцевого самоврядування в Україні. Слід зауважити, що більшість із аналізованих робіт базуються на емпіричних даних, архівних матеріалах, які дають змогу якісно відтворити політичну реальність Закарпаття.

Тематика курсових та бакалаврських робіт зі спеціальності "Політологія" відповідає вимогам щодо їх актуальності, новизни, професійної спрямованості та практичної значущості. Значна частина робіт виконується із застосуванням ПЕОМ. Зауваження, викладені у звіті голови ДЕК по захисту бакалаврських робіт в основному стосувалися організаційних питань а також питань збільшення частки робіт методичного та пошукового характеру. Зауваження обговорені на засіданні кафедри, прийняті рішення щодо їх усунення.